

1 AUTORSKÉ PRÁVO, VYVAŽOVÁNÍ ZÁJMŮ A TECHNICKÝ VÝVOJ

Tato první obecně-teoretická kapitola řeší, proč je třeba se zabývat tématem přizpůsobení výjimek a omezení výlučných práv prostředí digitálních sítí. Hledání odpovědi je nejprve v první podkapitole zasazeno do obecného teoretického rámce. První podkapitola se tak věnuje ospravedlnění existence, funkci, cílům a účelu autorského práva a jeho omezení. Druhá podkapitola se obšírněji věnuje vyvažování zájmů v autorském právu, tedy co to vlastně je, jakým způsobem se v autorském právu vyvažování projevuje a jaké jsou využívány nástroje k jeho dosažení. S otázkou, proč je potřeba zájmy subjektů participujících v systému autorského práva vyvažovat, ale i úzce souvisí otázka, čím a jaké zájmy to vlastně jsou, což je předmětem výkladu třetí podkapitoly. Pozornost je v ní věnována i změně postavení uživatele v kontextu technického vývoje, který umožňuje novou kvalitu a kvantitu produkce, distribuce a interakce s předměty ochrany. Konečně čtvrtá podkapitola stručně shrnuje regulační změny související s technickým rozvojem, který umožnil výše naznačené nakládání s předměty ochrany, a to i ze strany uživatelů. Pozorovatelnou reakcí na tento stav je expanze poskytované ochrany tak, aby i nové způsoby nakládání byly automaticky pod kontrolou nositelů práv. Poskytovaná ochrana je též extenzivně vynucována, a to i *ex ante* prostřednictvím technických prostředků vymáhání práv. Tento regulační vývoj ovšem značně vychyluje rovnováhu ve prospěch nositelů práv, což zpětnově vyvolává potřebu přehodnotit a přizpůsobit prostředí digitálních sítí, zejména zvláštní vnitřní limity výlučných práv – výjimky a omezení autorského práva, jak bude rozvedeno v dalších kapitolách studie.

1.1 Teorie ospravedlnění autorského práva a jeho omezení

Vzhledem k povaze regulované materie je autorské právo zakládající právní kontrolu nad něčím fakticky v zásadě nekontrolovatelným poněkud neintuitivní a od jakživa vyvolává fundamentální diskuze nad otázkami ohledně odůvodnění své existence,⁴⁸ hodnot, které jím mají být chráněny a funkcemi, které má plnit. V prostředí

⁴⁸ Klasickou studií argumentující proti duševnímu vlastnictví je KINSELLA, N. S. *Against Intellectual Property*. Auburn: Ludwig von Mises Institute, 2008.

digitálních sítí nabývají tyto otázky na eminentní aktuálnosti.⁴⁹ Při hledání odpovědi na ně je totiž možno „identifikovat základní hodnoty, na nichž je autorské právo vybudováno a následně navrhnout regulaci, která zajistí, že se tyto hodnoty budou moci dále rozvíjet“.⁵⁰

Doktrína postupem času vybuďovala poměrně širokou plejádu argumentů, pomocí nichž je existence autorského práva (resp. práva duševního vlastnictví obecně), ale i jeho omezení, ospravedlňována.⁵¹ Komplexní přehled jednotlivých teorií, které se vzájemně doplňují a bývají v doktrinálním diskurzu vzájemně kombinovány, podává Pahud, jehož rozčlenění je využito i v této studii.⁵²

Primárním východiskem je v jeho pojetí relační povaha autorského práva – to tak má nejen individuální pozitivní složku, ale i kolektivní negativní složku.⁵³ První složka, označovaná jako přiřazovací, garantuje nositeli právo předmět ochrany užívat; druhá složka, označovaná jako vylučovací, zavazuje třetí osoby by toto strpět a zdržet se takového užívání.⁵⁴

Prvním důvodem ospravedlnění přiznání ochrany je argument „tvůrčím výsledkem“ („Schöpferleistung“) stojící na Lockeově pracovní teorii vlastnictví, kterou v německé doktríně integroval ve vztahu k autorskému právu Kohler na konci 19. století⁵⁵ do své „produkční teorie“ („Erzeugungstheorie“).⁵⁶ Podstatu tohoto

⁴⁹ GEIGER, C. Der urheberrechtliche Interessenausgleich in der Informationsgesellschaft – Zur Rechtsnatur der Beschränkungen des Urheberrechts. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* [online]. 2004, č. 10, pozn. pod čarou č. 5.

⁵⁰ „[...] die Werte identifizieren, auf denen das Urheberrecht begründet ist, um daraus folgend Regelungen herauszuarbeiten, die sicherstellen, dass diese Werte weiterhin ihre Wirkung in der Rechtsordnung entfalten.“ Tamtéž, s. 815.

⁵¹ Tato studie si ovšem nečiní ambice zodpovědět tuto otázku v celé její komplexnosti, neboť by to dalece přesahovalo její rozsah a zaměření. Navíc by se již jednalo o opakování již jinde zpracovaného – excelentně tuto problematiku zpracovává např. LANDES, W. M.; POSNER, R. A. An Economic Analysis of Copyright Law. *Journal of Legal Studies* [online]. 1989, roč. 18, č. 2; GOLDSTEIN, P. *Copyright's Highway: from Gutenberg to the Celestial Jukebox*. Stanford: Stanford University Press, 2003; HANSEN, G. *Warum Urheberrecht? Die Rechtfertigung des Urheberrechts unter besonderer Berücksichtigung des Nutzerschutzes*. Baden-Baden: Nomos Verlag, 2009; MERGES, R. P. *Justifying Intellectual Property*. Cambridge: Harvard University Press, 2011. Obecně se ospravedlnění práva duševního vlastnictví věnuje např. MENELL, P. Intellectual Property: General Theories. In: GEEST, G. de; BOUCKAERT, B. (eds.). *Encyclopedia of Law and Economics, Volume II. Civil Law and Economics* [online]. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2000; FISHER, W. Theories of Intellectual Property. In: MUNZER, S. R. (ed.). *New Essays in the Legal and Political Theory of Property*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001; DEAZLEY, R. *Rethinking Copyright: History, Theory, Language*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2006; DUTFIELD, G.; SUTHERSANEN, U. *Global Intellectual Property Law*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2008, s. 47–62.

⁵² PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III.

⁵³ Tamtéž, s. 99.

⁵⁴ Tamtéž, s. 99.

⁵⁵ KOHLER, J. *Das Autorrecht, eine zivilistische Abhandlung. Zugleich ein Beitrag zur Lehre vom Eigentum, vom Miteigentum, vom Rechtsgeschäft und vom Individualrecht* [online]. Jena: G. Fischer, 1880.

⁵⁶ Tamtéž, s. 114.

odůvodnění nejlépe ilustruje Kohlerův aforismus „Kde mé úsilí, kde mé bytí, tam mé právo!“⁵⁷

Druhým důvodem ospravedlnění existence autorského práva je „hodnota osobnosti tvůrce“ („Schöpferswürde“),⁵⁸ který stojí na respektování hodnoty osobnosti tvůrce. Pokud ji právní řád respektuje, musí respektovat i spojení mezi osobností a jejím tvůrčím výronem.⁵⁹ Tvůrce tak nemůže být odtržen od svých „duševních dětí“.⁶⁰

Autorské právo je též odůvodňováno z přirozenoprávních pozic s odkazem na základní zásadu „*suum cuique tribuere*“ – jak shrnuje Pahud: „Pozitivní právo nemůže toto právní panství autora nad svým dílem propůjčovat, ale pouze je, jako přirozeně předurčené, rozeznat, uznat a prosazovat.“⁶¹

Další důvody pak nezohledňují osobnost tvůrce, ale orientují se na obecný zájem na pokroku lidstva,⁶² jedná se tedy o konsekvencialistická zdůvodnění. Utilitaristická teorie autorského práva pak v garantování výlučných práv vidí odměnu tvůrci za zlepšení obecného blaha a zároveň podnět k další tvorbě. Tradičně je za příklad autorskoprávního systému ospravedlňovaného utilitaristickými argumenty označován severoamerický „copyright“. Podstatou utilitarismu je pak část I. oddílu 8(8) US Const., která zakotvuje pravomoc Kongresu „podporovat vědecký pokrok a užitečné znalosti a umění tím, že zajistí spisovatelům a vynálezčům na určitou dobu výhradní právo k jejich dílům a vynálezům“.⁶³ Drahos v tomto

⁵⁷ „Wo meine Kraft, wo mein Wesen, da mein Recht“. Tamtéž, s. 82.

⁵⁸ V tuzemské doktríně zastává přirozenoprávní zdůvodnění autorského práva Telec (TELEC, I. Lidská práva a duševní vlastnictví. *Právní rozhledy* [online]. 2002, roč. 10, č. 3; TELEC, I. Autorské právo a práva související jako součást práv k duševnímu vlastnictví. In: SRSTKA, J. et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2019).

⁵⁹ Obdobně ohledně ospravedlnění přiznávání ochrany z pozic lockeovských či kantovských srov. QUAEDVLIEG, A. Copyright's Orbit Around Private-, Commercial- and Economic Law [online]. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 1998, roč. 29, č. 4, s. 421.

⁶⁰ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 102. s odkazem na TROLLER, A. *Immaterialgüterrecht Band II*. Basel: Helbing and Lichtenhahn, 1985, s. 603. Jak poznamenává Synodinou, přesně toto ale lze pozorovat v současném autorském právu – kdy dochází ke komodifikaci kulturní produkce a její faktické přetavení do spotřebního zboží – Synodinou označuje tento stav jako druhou emancipaci předmětu ochrany (resp. *in concreto* případě tvůrčího díla) a to na osobě tvůrce. (SYNODINOU, T.-E. The Lawful User and a Balancing of Interests in European Copyright Law. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* [online]. 2010, roč. 41, č. 7, s. 820).

⁶¹ „Das positive Recht könne folglich dem Urheber das Herrschaftsrecht über sein Werk nicht verleihen, sondern habe dieses nur als natürlich vorgegeben zu erkennen, anzuerkennen und durzusetzen.“ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 104 s odkazem na TROLLER, A. *Immaterialgüterrecht Band II*. Basel: Helbing and Lichtenhahn, 1985, s. 603.

⁶² Může se jednat o pokrok a rozvoj hospodářský, duševní a kulturní. Tamtéž, s. 104.

⁶³ Citováno dle: SCHELLE, K.; VLČEK, E. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva II. Ústavy a normy ústavního charakteru*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 7. K utilitaristické teorii autorského práva s odkazem na další zdroje srov. též KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 326–327.

smyslu charakterizoval obecně právo duševního vlastnictví jako (neuspokojivý) pokus o „zajištění toho, aby společnost alokovala zdroje do vytváření či nacházení informace“.⁶⁴

Posledním Pahudem zmiňovaným důvodem pro ospravedlnění autorského práva je jeho alimentární, zajišťovací a amortizační funkce – autorovi by tak za jeho práci měla náležet příslušná odměna, měla by být zajištěna jeho existence, a konečně by měla být ochráněna i investice prostředníků.⁶⁵ Tato odměna je prakticky realizována zpoplatněním svolení nositele práv za užití předmětu ochrany – tedy poskytnutí licence. V tržním prostředí jsou to právě výlučná práva, a to přiznaná jak vzhledem k hmotnému nosiči, na kterém je zachycen předmět ochrany (např. právo na rozšiřování, právo na vystavování), tak vzhledem k samotnému předmětu ochrany jako takovému (obecně právo na sdělování veřejnosti), která umožňují zajistit návratnost investice do vytváření předmětu ochrany a to prostřednictvím poskytování oprávnění k užití předmětů ochrany.

Pro předměty ochrany, které nejsou založeny na osobnostním vkladu fyzické osoby, ale na investici, platí výše uvedené důvody ospravedlnění *mutatis mutandis*. Upozaděny však ale logicky budou důvody spjaté s osobností tvůrce.

Výše zmíněná přiřazovací a vylučovací složka autorského práva, které chrání zájmy autora, případně prostředníků, stojí přirozeně v protikladu se zájmy vyloučených třetích stran.⁶⁶ Vzhledem k specifickému sociálnímu rozměru⁶⁷ autorského práva je ovšem při poskytování ochrany potřeba zohlednit zájmy všech dotčených subjektů, tedy nejen autorů a prostředníků, ale i osob vyloučených z užívání díla,⁶⁸ a tuto poskytovanou ochranu přiměřeně omezit. Obdobně jako v případě zdůvodnění existence samotného autorského práva nabízí Pahud pět hlavních teorií odůvodňujících omezení právě jeho přiřazovací a vylučovací složky.

Nároková teorie („Anspruchstheorie“) staví a stojí na argumentu, že autor netvoří *ex nihilo* a neexistuje ve vzduchoprázdnu.⁶⁹ Naopak, autor je historicky součástí komunity, z níž čerpá. Je tedy „spravedlivé a vhodné“ („gerecht und sachgemäß“) mu za těchto skutečností omezit poskytnutá výlučná práva.⁷⁰

⁶⁴ „[...] ensuring that a society devotes sufficient resources to the creation or discovery of information.“ DRAHOS, P. Intellectual Property Rights in the Knowledge Economy. In: ROONEY, D.; HEARN, G.; NINAN, A. (eds.). *Handbook on the Knowledge Economy*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2005, s. 143–144.

⁶⁵ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 105–106.

⁶⁶ Tamtéž, s. 100.

⁶⁷ V německé doktríně bývá též používán výraz „Sozialpflichtigkeit des Urheberrechts“. Tento výraz překládá Koukal jako „sociální rozměr autorského práva“ (KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 166). K vyvažování zájmů a sociálnímu rozměru autorského práva srov. níže v části 1.2 této studie.

⁶⁸ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 117.

⁶⁹ Tamtéž, s. 118.

⁷⁰ Tamtéž, s. 118.

Teorie podstaty nehmotných statků („Wesentheorie“) vychází ze skutečnosti, že předměty ochrany mají charakter veřejných statků – stávají se tak součástí „commons“ a ze své podstaty nekladou překážky svému šíření.⁷¹ Navíc, vzhledem k potenciální ubikvitě předmětů ochrany, nedochází v případě omezení nositele práv v konečném důsledku k tomu, že by nemohl předmět dále užívat, neboť nedochází k jeho odejmutí.⁷²

Teorie účelu („Zwecktheorie“) zdůvodňuje omezení autorského práva samotným účelem vytváření předmětu ochrany.⁷³ Ten je v kontextu této teorie chápán jako potenciálně ubikvitní statek určený ke komunikaci („Mitteilungsgut“).⁷⁴ Účelem jeho existence je vůle tvůrce, resp. prostředníka, ho sdělit (šířit) veřejnosti v širším slova smyslu⁷⁵ – předmět ochrany, který není komunikován svým recipientům poněkud postrádá smysl své existence. Důsledkem takové komunikace předmětu ochrany může být i chtěné vypořádání se s ním, např. ve formě citace či parodie.⁷⁶

Nákladová teorie („Aufwandtheorie“) staví na tom, že na rozdíl od vlastnictví hmotných věcí není udržování předmětů ochrany a jejich využívání spojeno se zásadními náklady.⁷⁷ Tato teorie odůvodňuje zejména existenci strukturálního limitu⁷⁸ ve formě omezené doby ochrany. Právě limitovanost doby ochrany v čase má zajistit vyrovnání pozic s vlastníkem hmotných věcí.⁷⁹

Konečně, zájmová teorie („Interesstheorie“) staví na obecném zájmu na přístupu k předmětům ochrany.⁸⁰ Limitace výlučných práv tak naplňuje zájmy následných tvůrců, jakož i obecné zájmy na vzdělanosti a pokroku lidstva, realizované právě přístupem k uměleckým a vědeckým výtvorům a jejich zachycením na příslušných nosičích.⁸¹ Právě tato teorie zdůrazňuje sociální rozměr autorského práva. Pregnantně byla vyjádřena v rozhodnutí německého Ústavního soudu v případě „Kirchenmusik“, který konstatoval, že zákonodárce musí stanovit „přiměřené hra-

⁷¹ Tamtéž, s. 118. K příslušnosti nehmotných statků do jednotlivých „commons“ srov. KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 103–116.

⁷² PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 118.

⁷³ Tamtéž, s. 120.

⁷⁴ K dílu jako komunikačnímu aktu srov. KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 99–102.

⁷⁵ Ne tedy nutně pouze sdělovat veřejnosti ve smyslu exkluzivního práva zakotveného v článku 8 WCT – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s., o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (dále jen „Smlouva o právu autorském“ nebo „WCT“), článku 3 InfoS a v § 18 aut. zák.

⁷⁶ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 120.

⁷⁷ Tamtéž, s. 121.

⁷⁸ K jednotlivým formám limitů výlučných práv srov. výklad níže v části 2 této studie.

⁷⁹ PAHUD, E. Zur Begrenzung des Urheberrechts im Interesse Dritter und der Allgemeinheit. *UFITA Archiv für Urheber- und Medienrecht*. 2000, roč. 64, č. III, s. 121.

⁸⁰ Tamtéž, s. 121.

⁸¹ Tamtéž, s. 122.

nice pro rozsah autorskoprávní ochrany, které budou respektovat sociální rozměr práva a zajistí odpovídající využívání a vytěžování“.⁸²

Tradičně se doktrinárně rozlišuje a poukazuje na odlišné ospravedlnění existence i omezení autorského práva v rámci kontinentálního systému „droit d'auteur“ a severoamerického „copyright“ systému.⁸³ Například Koukal ve vztahu k výjimkám a omezením preferuje při jejich interpretaci a aplikaci řešení, která jsou postavená na stejných filozofických základech – tedy na „deontologické osobnostní teorii autorského práva“.⁸⁴ V současné době oba systémy však spíše konvergují.⁸⁵ I samotná doktrína se v kontextu technických změn vyvíjí a v diskuzi o smyslu, účelu a ospravedlnění omezení autorského práva zaznívají i od evropských akademiků utilitaristické argumenty, známé spíše v severoamerické doktríně. Příkladem je Geiger, který uvádí, že při dosahování jednoho z hlavních účelů autorského práva – tedy nárůstu kreativity, není důležité, jakými prostředky je toho dosaženo.⁸⁶ Je tedy nepodstatné, zda tato stimulace bude vycházet z toho, že jsou současným tvůrcům přiznána výlučná práva k budoucím výtvorům nebo budou omezena stávající práva tak, aby mohli potenciální tvůrci tvořit.⁸⁷

I přes odlišné filozofické základy, na nichž jsou konkrétní „tradiční“ autorskoprávní systémy vybudovány, sdílejí všechny základní potřebu vyvažování („balancing“).⁸⁸ Snaží se tedy dosáhnout určité ideální homeostázy zájmů všech zainteresovaných subjektů. Následující podkapitola se proto věnuje detailněji právě problematice vyvažování v autorském právu.

⁸² „[...] bei der inhaltlichen Ausprägung des Urheberrechts sachgerechte Maßstäbe festzulegen, die eine der Natur und sozialen Bedeutung des Rechts entsprechende Nutzung und angemessene Verwertung sicherstellen“ Spolkový Ústavní soud (Bundesverfassungsgerichtshof) I BvR 352/71. Překlad dle KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 165.

⁸³ Srov. např. GINSBURG, J. C. A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America. *Tulane Law Review* [online]. 1990, roč. 64, č. 5.

⁸⁴ KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 99.

⁸⁵ I přesto, že konsekvenencialistické zdůvodnění autorského práva obecně není v evropské (zejména německé) doktríně příliš bráno v potaz, nelze tyto teorie úplně ignorovat – srov. např. SCHRICKER, G. Urheberrecht zwischen Industrie- und Kulturpolitik. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* [online]. 1992, roč. 94, č. 4, s. 245.

⁸⁶ Obecně srov. GEIGER, C. Promoting Creativity through Copyright Limitations: Reflections on the Concept of Exclusivity in Copyright Law. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law* [online]. 2010, roč. 12, č. 3.

⁸⁷ Tamtéž, s. 527.

⁸⁸ GUNLICKS, M. B. A Balance of Interests: The Concordance of Copyright Law and Moral Rights in the Worldwide Economy. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal* [online]. 2000, roč. 11, č. 3, s. 603.

1.2 Vyvažování v autorském právu

Účelem práva obecně je vyvažovat rozličné kolidující zájmy různých subjektů.⁸⁹ V autorském právu má toto hledání rovnováhy zvláštní postavení⁹⁰ – je jeho základním účelem, úkolem a cílem.⁹¹ Burrell a Coleman konstatují, že se jeví, že v autorském právu získala tato „rovnováha“ („balance“) „vyšší status“ („elevated status“).⁹² Ti samí autoři ovšem obratem *cum grano salis* poznamenávají, že se v podstatě nejedná o nic jiného, než o pouhý vyprázdňený truismus – jak bylo uvedeno, právo obecně jako takové řeší primárně konflikty rozličných zájmů – že tak činí i autorské právo tedy není nikterak překvapivé.⁹³

Jak doktrína,⁹⁴ tak jednotlivé regulatorní instrumenty ovšem přesto akceptují jako základní účel autorského práva hledání rovnováhy. Historicky se, jak uvádějí Atkinson a Fitzgerald, oficiálně a explicitně axiom, že autorské právo má vyvažovat zájmy rozličných subjektů, objevil poprvé v tzv. „Spicerově zprávě“ z roku 1959.⁹⁵ Komise australského parlamentu, která zvažovala jaké změny je potřeba ve vnitro-

⁸⁹ Právo jako „řešení konfliktů“ charakterizoval Radbruch (citováno dle HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 124). O účelu práva a účelech v právu, a to i s odkazem na příslušnou doktrínu, detailně pojednává HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 124–147. V severoamerické pojetí je nejvýznamnějším představitelem sociologického přístupu k právu Pound (POUND, R. *A Survey of Social Interests*. *Harvard Law Review* [online]. 1943, roč. 57, č. 1), který ovšem vychází z Jheringa (JHERING, R. von. *Der Zweck im Recht* [online]. Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1877). V české doktríně se vyvažování zájmů jako základnímu účelu v autorském právu zabývají zejména KNAP, K. Subjektivní práva a právem chráněné zájmy v oblasti práv k nehmotným statkům. In: KNAP, K.; KUNZ, O. (eds.). *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha: Univerzita Karlova, 1988; KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019; PRCHAL, P. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016.

⁹⁰ BURRELL, R.; COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2005, s. 188. V tuzemské doktríně na tento zvláštní důraz kladený na vyvažování zájmů v autorském právu upozorňuje např. Prchal [PRCHAL, P. O vyváženosti a vnějších omezeních autorskoprávní ochrany v digitálním prostředí. In: ADAMOŤ, Z. (ed.). *Nové technologie, internet a duševné vlastnictví 3*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 40].

⁹¹ HOFMANN, F. Die Systematisierung des Interessenausgleichs im Urheberrecht am Beispiel des Rechts der öffentlichen Wiedergabe Zugleich Anmerkung zu EuGH, Urteil vom 7. 8. 2018 – C-161/17. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* [online]. 2018, roč. 62, č. 10, s. 645.

⁹² BURRELL, R.; COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2005, s. 187–188.

⁹³ Tamtéž, s. 188. Obdobně v tuzemské doktríně PRCHAL, P. O vyváženosti a vnějších omezeních autorskoprávní ochrany v digitálním prostředí. In: ADAMOŤ, Z. (ed.). *Nové technologie, internet a duševné vlastnictví 3*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 41.

⁹⁴ Srov. např. GEIGER, C. Copyright and Free Access to Information – For a Fair Balance of Interests in a Globalized World. *European Intellectual Property Review*. 2006, roč. 28, č. 7, s. 367; GURRY, F. Copyright in the Digital Environment: Restoring the Balance: 24th Annual Horace S. Manges Lecture, April 6, 2011. *Columbia Journal of Law & the Arts* [online]. 2011, roč. 35, č. 1, s. passim; HUA, J. J. *Toward A More Balanced Approach: Rethinking and Readjusting Copyright Systems in the Digital Network Era*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2014, passim.

⁹⁵ ATKINSON, B.; FITZGERALD, B. *A Short History of Copyright*. Cham: Springer, 2014, s. 88, pozn. pod čarou číslo 4.

státním právu provést, konstatovala, že jejím úkolem bylo „v zásadě vyvažování zájmů vlastníků autorských práv se zájmy uživatelů a veřejnosti“.⁹⁶ Smlouva o právu autorském pak explicitně deklaruje „potřebu zachovávat rovnováhu mezi právy autorů a nejširším veřejným zájmem, zejména na vzdělávání, vědeckém výzkumu a na přístupu k informacím“.⁹⁷ Dohoda TRIPS⁹⁸ ve svém článku 7 zmiňuje potřebu „rovnováhy práv a povinností“ mezi výrobcí a uživateli „technických znalostí“. V doktríně je ale tento požadavek v dohodě TRIPS rozšířen i do systému autorského práva.⁹⁹ Na unijní úrovni informační směrnice a směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu konstatují, že mezi právy a zájmy nositelů práv a uživatelů musí být zachována „spravedlivá rovnováha“.¹⁰⁰

Potřeba a význam tohoto „balančního cvičení“¹⁰¹ v autorském právu vyplývá z významu a funkce regulované materie, tedy kreativních výtvorů a jejich zachycení ve společnosti. Předměty ochrany nemají totiž význam pouze jako majetková hodnota pro osoby je vytvářející, či je zaznamenávající. Jak upozorňuje Koukal, jsou to „kulturní, umělecké a vědecké statky, jež se stávají součástí obecného fondu (kulturního a vědeckého bohatství)“¹⁰² a zároveň jsou projevem „kvalifikované mezilidské komunikace“.¹⁰³ Landes a Posner vnímají tento význam ještě v abstraktnější rovině, když jako za centrální předmět regulace autorského práva označují „komodifikovanou informaci“.¹⁰⁴

⁹⁶ „[...] our task has essentially been one of balancing the interests of the copyright owner with those of copyright users and the general public.“ COMMONWEALTH OF AUSTRALIA. *Report of the Committee Appointed by the Attorney General of the Commonwealth to Consider What Alterations are Desirable in the Copyright Law of the Commonwealth* [online]. Canberra: A. J. Arthur, Commonwealth Govt. Printer, 1960, s. 8–9.

⁹⁷ Srov. pátý bod preambule WCT. Obdobně v kontextu ochrany práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů tuto potřebu deklaruje Smlouva o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2002 Sb. m. s., o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech – dále jen „Smlouva o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech“ nebo jen „WPPT“) v odstavci čtvrtém své preambule a ve vztahu k právním výkonných umělců v audiovizí Pekingská smlouva o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí v odstavci pátém své preambule.

⁹⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO); Příloha 1C – dále jen „dohoda TRIPS“.

⁹⁹ Srov. např. JIRSA, J. *Uživatelská práva v informační společnosti* [online]. Praha, 2012, s. 38; RUSE-KHAN, H. G. Access to Knowledge under the International Copyright Regime, the WIPO Development Agenda and the European Communities' New External Trade and IP policy. In: DERCLAYE, E. (ed.). *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2009, s. 588.

¹⁰⁰ Bod odůvodnění číslo 31 InfoS a bod odůvodnění číslo 6 DSMS.

¹⁰¹ Ohly o nutném „balančním cvičení“ hovoří v kontextu interpretace výjimek a omezení výlučných práv [OHLY, A. Economic Rights. In: DERCLAYE, E. (ed.). *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2009, s. 239].

¹⁰² KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita. 2019, s. 100.

¹⁰³ Tamtéž, s. 100 a tam citované zdroje v pozn. pod čarou č. 340.

¹⁰⁴ LANDES, W. M.; POSNER, R. A. *The Economic Structure of Intellectual Property Law*. Cambridge: Harvard University Press, 2003, s. 1. Doslova tuto autoři uvádí: „By ‚intellectual property“